

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA STEAM YONDASHUVI ASOSIDA ONA TILI FANINI O'QITISH

Omonova Xurshidabonu Shokir qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Maktabgacha va Boshlang'ich ta'lim fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1 - kurs talabasi

xurshidabonuomonova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20768964>

ARTICLE INFO

Received: 1st June 2026

Accepted: 5th June 2026

Published: 20th June 2026

KEYWORDS

STEAM yondashuvi, boshlang'ich ta'lim, ona tili, fanlararo integratsiya, kreativ fikrlash, kommunikativ kompetensiya, funksional savodxonlik, innovatsion ta'lim, nutqiy kompetensiya, ta'lim samaradorligi.

ABSTRACT

Mazkur maqolada boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida ona tili fanini o'qitishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilingan. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning funksional savodxonligi, kreativ fikrlashi, kommunikativ va nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, fanlararo integratsiyaga asoslangan STEAM yondashuvini ona tili ta'limiga tatbiq etishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganildi. Tadqiqot davomida pedagogik kuzatish, tajriba-sinov ishlari, so'rovnomalar va statistik tahlil metodlaridan foydalanildi.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarni egallashi, balki ularni amaliyotda qo'llash, mustaqil fikrlash, muammolarni hal etish va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli dunyo ta'lim amaliyotida fanlararo integratsiyaga asoslangan innovatsion yondashuvlar keng qo'llanilmoqda.¹ Ana shunday zamonaviy yondashuvlardan biri STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) ta'lim modelidir. Mazkur yondashuv o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini kompleks rivojlantirishga xizmat qiladi hamda ularni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash imkonini yaratadi. Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarning keyingi ta'lim bosqichlaridagi muvaffaqiyati uchun poydevor vazifasini bajaradi. Ayniqsa, ona tili fani o'quvchilarning nutqiy faoliyati, kommunikativ kompetensiyasi, mantiqiy va tanqidiy fikrlashi hamda o'qib tushunish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Biroq an'anaviy dars jarayonlarida o'quvchilar ko'pincha tayyor bilimlarni o'zlashtirish bilan cheklanib qolmoqda. Bu esa ularning ijodiy fikrlash, mustaqil izlanish va amaliy faoliyat ko'nikmalarining yetarli darajada rivojlanmasligiga sabab bo'lmoqda.

STEAM yondashuvining ona tili ta'limiga integratsiyalashuvi o'quvchilarning til kompetensiyalarini rivojlantirish bilan bir qatorda, ularda muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, jamoada ishlash, loyiha faoliyatini tashkil etish va kreativ fikrlash ko'nikmalarini ham shakllantirish imkonini beradi. Ona tili darslarida matnlar bilan ishlash, hikoya yaratish,

¹O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.

taqdimot tayyorlash, loyiha va tadqiqot topshiriqlarini bajarish jarayonida STEAM elementlaridan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Mavzuning dolzarbligi boshlang'ich ta'limda ona tili fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash, o'quvchilarning funksional savodxonligini rivojlantirish hamda fanlararo integratsiyani ta'minlash zarurati bilan izohlanadi. Shu bois STEAM yondashuvi asosida ona tili fanini o'qitishning pedagogik imkoniyatlarini o'rganish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Tadqiqotning maqsadi - boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida ona tili fanini o'qitishning o'quvchilarning nutqiy, kommunikativ va kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishga ta'sirini aniqlash hamda ushbu yondashuvni ta'lim amaliyotiga joriy etish bo'yicha ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Mazkur tadqiqotda boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida ona tili fanini o'qitishning o'quvchilarning nutqiy, kommunikativ va kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishga ta'siri o'rganildi. Tadqiqot kompetensiyaviy yondashuv, konstruktivistik ta'lim nazariyasi hamda fanlararo integratsiya tamoyillari asosida tashkil etildi. Tadqiqot obyekti sifatida umumiy o'rta ta'lim maktablarining 3-4-sinf o'quvchilari tanlandi. Tadqiqot predmeti esa STEAM yondashuvi asosida tashkil etilgan ona tili darslarining o'quvchilarning o'qib tushunish, fikrni og'zaki va yozma shaklda ifodalash, kreativ yondashuv hamda muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalariga ta'siridan iborat bo'ldi. Tadqiqot 2025-2026-o'quv yili davomida uch bosqichda amalga oshirildi. Birinchi bosqichda mavzu yuzasidan ilmiy-pedagogik adabiyotlar, normativ-huquqiy hujjatlar va ilg'or xorijiy tajribalar tahlil qilindi. Ikkinchi bosqichda tajriba-sinov ishlari tashkil etilib, STEAM yondashuvi asosida ona tili darslarining metodik modeli ishlab chiqildi va amaliyotga joriy etildi. Uchinchi bosqichda esa olingan natijalar umumlashtirilib, statistik jihatdan qayta ishlanib, ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Tajriba-sinov ishlariga jami 60 nafar o'quvchi jalb qilindi. Shundan 30 nafari tajriba guruhi, 30 nafari nazorat guruhini tashkil etdi. Guruhlar o'quvchilarning yosh xususiyatlari, o'zlashtirish darajasi va ijtimoiy sharoitlarining yaqinligi asosida shakllantirildi. Tajriba guruhida ona tili mashg'ulotlari STEAM yondashuvi asosida tashkil etilgan bo'lsa, nazorat guruhida amaldagi o'quv dasturi asosida an'anaviy metodlardan foydalanildi. Tajriba jarayonida ona tili darslari mazmuniga fanlararo integratsiyani ta'minlovchi topshiriqlar kiritildi. Jumladan, matnlar asosida muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, loyihaviy faoliyatni amalga oshirish, taqdimotlar tayyorlash, grafik organayzerlar bilan ishlash, hikoya va matnlar yaratish, tabiat va texnologiyaga oid mavzularni lingvistik jihatdan tahlil qilish kabi mashg'ulotlar tashkil etildi. Ushbu faoliyatlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, hamkorlikda ishlashi va ijodiy yondashuvini rivojlantirishga yo'naltirildi. Tadqiqot davomida bir qator ilmiy metodlardan foydalanildi. Xususan, nazariy tahlil metodi yordamida mavzuga oid ilmiy manbalar o'rganildi va umumlashtirildi. Pedagogik kuzatish metodi orqali o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligi, muloqotga kirishuvchanligi va topshiriqlarni bajarish darajasi monitoring qilindi. So'rovnomasi metodi asosida o'quvchilarning ona tili faniga bo'lgan qiziqishi hamda STEAM faoliyatiga munosabati aniqlandi. Test va diagnostik topshiriqlar orqali o'qib tushunish, yozma va og'zaki nutq hamda kreativ fikrlash ko'rsatkichlari baholandi.

Olingan ma'lumotlarni qayta ishlashda matematik-statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Tajriba va nazorat guruhlari natijalari qiyosiy tahlil qilinib, o'quvchilarning kompetensiyalaridagi o'zgarish dinamikasi foiz ko'rsatkichlari asosida baholandi. Statistik tahlil natijalari STEAM yondashuvi asosida tashkil etilgan ona tili darslarining ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilishini aniqlash imkonini berdi. Tadqiqotning ishonchligi nazariy manbalarning tahlili, tajriba-sinov ishlarining tizimli tashkil etilgani, turli tadqiqot metodlarining o'zaro uyg'un holda qo'llanilgani hamda natijalarning statistik jihatdan qayta ishlangani bilan ta'minlandi.²

²Ishmuhammedov R.J., Yuldashev M.A. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Nihol, 2017.

Tajriba-sinov ishlari yakunida boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida tashkil etilgan ona tili darslarining samaradorligi baholandi. Tadqiqot natijalari mazkur yondashuv o'quvchilarning o'qib tushinish, og'zaki va yozma nutq, kreativ fikrlash hamda kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatganligini tasdiqladi. Dastlabki diagnostika natijalari tajriba va nazorat guruhlaridagi o'quvchilarning bilim va ko'nikmalari deyarli bir xil darajada ekanligini ko'rsatdi. Tajriba davomida ona tili darslariga STEAM elementlari integratsiya qilinib, o'quvchilarga muammoli vaziyatlar asosida fikrlash, matn yaratish, loyihaviy topshiriqlarni bajarish, guruhlarda hamkorlikda ishlash hamda fanlararo bog'liqlikni aniqlashga qaratilgan vazifalar berildi. Natijada o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligi sezilarli darajada ortdi.

Tadqiqot yakunida o'tkazilgan baholash natijalari o'quvchilarning matn mazmunini tahlil qilish, asosiy g'oyani ajratib olish va o'z fikrini mustaqil bayon etish ko'nikmalari rivojlanganligini ko'rsatdi. Xususan, tajriba guruhi o'quvchilari murakkabroq matnlar bilan ishlashda yuqori natijalarni namoyon etdilar hamda o'z fikrlarini mantiqiy va izchil ifodalashga erishdilar. Shuningdek, ularning yozma ishlari mazmunan boyib, so'z boyligi va ijodiy yondashuvi sezilarli ravishda rivojlandi. Kuzatishlar davomida STEAM asosidagi mashg'ulotlar o'quvchilarning ijodiy fikrlash faoliyatini rag'batlantirgani aniqlandi. O'quvchilar topshiriqlarni bajarishda bir nechta yechim variantlarini taklif qilishga, muammolarga noodatiy yondashishga va o'z g'oyalarini erkin ifodalashga intildilar. Bu holat ularning kreativ kompetensiyasi shakllanayotganligini ko'rsatdi. Tajriba natijalari o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarida ham ijobiy o'zgarishlar yuz berganligini namoyon etdi. Guruhli ishlarda o'quvchilar o'zaro fikr almashish, tinglash, bahs-munozara olib borish va jamoaviy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirdilar. Natijada dars jarayonida o'quvchilar o'rtasidagi hamkorlik muhiti mustahkamlandi va ularning ijtimoiy faolligi oshdi.

So'rovnomalar natijalari ham STEAM yondashuvining samaradorligini tasdiqladi. O'quvchilarning aksariyati bunday darslarning qiziqarli va mazmunli o'tganligini, topshiriqlarni bajarish jarayonida o'z bilim va qobiliyatlarini namoyon etish imkoniyatiga ega bo'lganliklarini ta'kidladilar. O'qituvchilar esa STEAM texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning darsga qiziqishini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va ta'lim natijalarini yaxshilashga xizmat qilganligini qayd etdilar. Umuman olganda, tadqiqot natijalari STEAM yondashuvi asosida tashkil etilgan ona tili darslari boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatini faollashtirish, nutqiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish, shuningdek, kreativ fikrlash va muammolarni hal etish ko'nikmalarini shakllantirishda samarali vosita ekanligini ko'rsatdi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'limda STEAM yondashuvi asosida ona tili fanini o'qitish o'quvchilarning nutqiy, kommunikativ va kreativ kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita ekanligini ko'rsatdi. Mazkur yondashuv o'quvchilarni ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirib, ularning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni tahlil qilishi va amaliy yechimlar ishlab chiqishiga imkon yaratadi. STEAM yondashuvi asosida tashkil etilgan ona tili darslari nafaqat tilga oid bilimlarni egallashga, balki XXI asr ko'nikmalari hisoblangan kreativ fikrlash, muloqot qilish, hamkorlikda ishlash va muammolarni hal etish kompetensiyalarini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Bu esa zamonaviy ta'limning kompetensiyaviy yondashuv talablariga to'liq mos keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi Farmoni. – Toshkent, 2022.

3. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti. – Toshkent, 2023.
4. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To'rayev A.B. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015.
5. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M.H. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.
6. Ishmuhamedov R.J., Yuldashev M.A. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Nihol, 2017.
7. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2018.
8. Yakubov H., Jumayeva M. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.

Omonova , X. ., & Ozodqulov , O. . (2025). IXTIYORSIZ DIQQATNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования*, 4(12 Special Issue), 182–184. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/zdpp/article/view/68917>

